

2016 preek zondag 25 september

Een gapende afgrond

Afbeelding: *De gelijkenis van de rijke man en Lazarus*, afbeelding uit de [Codex Aureus Epternacensis](#) (ca. 1035).

Amos 6: 1-10

Lucas 16:19-30

Gemeente van Christus,

Het verhaal van de rijke man en de arme Lazarus is het slot van een serie gelijkenissen die gaan over geld en rijkdom en over het koninkrijk van de hemel. Een mens kan niet én God én de mammon dienen, dat heeft Jezus zojuist

hiervoor tegen de Farizeeën gezegd, de Farizeeën die volgens Lucas geldzuchtig waren. Een mens kan niet twee heren dienen, het is of God, of de afgod van het geld. Beiden tegelijk dienen kan niet.

Ze staan altijd op gespannen voet in het evangelie: rijkdom en het koninkrijk, geld en gerechtigheid. Het is niet zo dat geld of rijkdom per definitie slecht of verdacht zouden zijn, je kunt met geld en je rijkdom ook prachtige dingen doen voor anderen. Maar geld en rijkdom hebben vaak een akelige uitwerking op ons mensen. Het wordt een doel in zichzelf: veel geld, veel bezit hebben. Want geld en bezit is prettig, je kunt in weelde en luxe baden en genieten van het goede van het leven. Het verschaft enige zekerheid en mogelijkheden in ons onzekere bestaan. Maar je kunt zo gefocust worden op je eigen

welbevinden en genieten dat je de realiteit uit het oog verliest en in een schijnwereld gaat leven, een leven gericht op jezelf, zonder oog voor de wereld om je heen.

Zoals de profeet Amos het zo treffend verwoordt als hij zich richt tegen de leiders van het volk: 'Dat ligt maar op ivoren bedden, hangt in kussens, schransend, wijn drinkend en zingend, hoogmoedig denkend dat dit hen toekomt.'

Het is natuurlijk wel een beetje een karikatuur, deze rijke man. Maar toch, er zijn mensen die in hun leven vooral gericht zijn op hun eigen plezier en welbevinden.

Amos en de gelijkenis van Jezus schilderen deze rijken met hun weelde en genotzucht af als levend in een eigen egoïstische, zelfgenoegzame bubble, in een eigen werkelijkheid waarin ze zelf het middelpunt zijn. Ze zijn zich van geen onheil bewust, het onheil dat voor de deur staat. Ze leven zorgeloos, geheel misplaatst. En de vijand in aantocht en die zal van dat zorgeloze leven geen spaan heel zal laten. Bij Amos is het gewone volk het kind van de rekening van hun gedrag. De rijke man heeft alleen maar oog voor zijn dure gasten en bekommert zich geen moment om de bedelaar die dag aan dag, week in week uit bij de poort van zijn huis ligt, hongerig, ziek en smerig, vol open wonden, met straathonden als gezelschap. Hij hoopt op wat restjes die overschieten van de feestmalen die er gehouden

worden. Maar nee, zelfs dat zit er niet in. De rijke man negeert hem, ziet hem niet liggen, stapt als hij het huis verlaat, domweg langs de zieke bedelaar heen.

Lazarus is zijn naam, de vergrieksing van de naam Eliezer, de naam die betekent: God helpt. Helpt God? Je zou het niet zeggen als je naar deze bedelaar kijkt.

Op een dag sterft deze Lazarus, hij bezwijkt aan de honger en zijn wonden.

Hij sterft, zoals zoveel uitgemergelde mensen sterven, terloops, in de goot, niemand kijkt er van op of om. Misschien dat een bediende hem wegsleept en snel begraaft, ergens achteraf, in een gat in de grond, zoals je vuilnis wegwerkt.

Misschien is het de rijke man niet eens opgevallen dat deze Lazarus opeens niet meer op de stoep lag. Misschien ook wel en vond hij het wel prettig, niet meer die aanblik elke dag.

Maar zo armzalig, ellendig en triest als het leven van Lazarus was, door God en mensen verlaten zo leek het, zo eerbiedig wordt zijn ziel door de engelen op handen gedragen, naar het paradijs. God helpt.

‘ In paradisum deducant te angeli’ wordt er vaak in katholieke kerken gezongen als een dode wordt uitgedragen:

‘ Moge de engelen u naar het paradijs geleiden,
dat de martelaren bij uw komst u zullen ontvangen
en u binnenleiden in de heilige stad Jeruzalem.

Moge het koor van de engelen u ontvangen

en moge u met Lazarus, eens een arme,
de eeuwige rust ontvangen.'

En zo wordt Lazarus in Paradisum welkom geheten, in de goddelijke wereld aan gene zijde en eerbiedig neergelegd in Abrahams schoot, aan zijn hart. Een ereplaats.

De rijke man feest erop los tot hij er bij neervalt en sterft. Want ook rijke mensen sterven, geen geld of goed behoedt een mens voor de dood.

Het feest is afgelopen, *the party is over, he amused himself to death*. Er komt een mooie begrafenis met twee priesters en veel mensen, zijn lichaam wordt neergelegd in een duur graf.

Maar als hij zijn ogen opslaat aan gene zijde, dan ziet hij geen engelen, geen licht en is er voor hem geen gezang. Hij bevindt zich in het rijk van de doden en wordt hevig gekweld. Wat kwelt hem? Vermoedelijk ziet hij in hoe egocentrisch en oppervlakkig zijn leven was; hoe hij aan zijn opdracht voorbijgeleefd heeft, die de bedoeling van ieder mensenleven is: geestelijk te groeien in ontferming en vertrouwen, in medemenselijkheid en rechtvaardigheid, geestelijk te groeien in liefde voor god en mensen.

Zijn kleine hel heeft hij zelf geschapen, toen hij nog leefde en nu aan gene zijde. En in de verte hoog in het licht van het paradijs ziet hij Lazarus rustend in Gods schoot.

Blijkbaar weet hij wel degelijk hoe de naam van de bedelaar was die voor zijn poort lag. En hij heeft ook genoeg besef van zijn geloof, al hebben we tot dan toe daar weinig van gemerkt: hij roept Abraham aan om ontferming: "Stuur toch Lazarus naar me toe!"

Maar het vergeefs, zijn spijt en inzicht komt te laat. De kloof die hij zelf gewild had tussen hemzelf en de sloeber Lazarus, die blijft hier bestaan, aan gene zijde. Zoals hij het wilde op aarde, zo is het ook in de hemel. En er is geen brug tussen het dodenrijk en het paradijs. Lazarus kan zijn kwellingen niet verlichten.

Radeloos smeekt hij, deze man die geen naam mag hebben, noch op aarde, noch in de hemel, dat dan toch Lazarus afdaald naar de aarde om zijn broers te waarschuwen. Er zijn

er meer zoals hij. Blijkbaar leven deze heren net zoals hij geleefd heeft. Vader: iemand die uit de doden terugkeert, daar zullen ze toch naar luisteren!

Maar Abrahams antwoord luidt: 'Je broers hebben de wet en de profeten. Ze weten hoe ze moeten leven. En als ze ook als er iemand uit de dood opstaat zullen ze niet tot inkeer komen en anders gaan leven.'

Gemeente, deze gelijkenis is een gelovige verbeelding. Een verbeelding dat het uitmaakt hoe je op aarde leeft, dat het uitmaakt voor je ziel, niet alleen in dit leven, maar ook in het leven hierna. Want onze ziel is eeuwig, die sterft niet. En als je op aarde aan je ziel en aan God en mensen voorbij leeft dan heeft dat zijn consequenties aan gene zijde.

En Abraham heeft gelijk. Wij mensen hebben de Schrift en er *is* iemand opgestaan uit de dood. Maar zelfs de Opgestane Christus zal mensen niet dwingen om tot inkeer te komen. Wij hebben onze vrije wil. Wij mogen en moeten uit vrije wil kiezen welke god we willen volgen.

De gelijkenis is een verbeelding. Een verbeelding van het geloof dat het onrecht dat mensen lijden rechtgetrokken wordt, als het niet op aarde is, dan wel in de hemel. De laatste worden de eersten, de ongelijkheid wordt rechtgetrokken. God helpt.

Hoe het afgelopen is met deze rijke man in het dodenrijk?

Toch ontroerend hoe hij eindelijk toch tot zoiets als compassie en medelijden komt voor zijn broers, hoe hij hen wil behoeden voor de fouten die hij zelf gemaakt heeft. Hij heeft toch een hart, toch een ziel. Zou die liefdevolle bezorgdheid niet de brug over de afgrond tussen hemel en het dodenrijk zijn geworden waarover hij naar het licht kon gaan, in Paradisum?

In Lucas dagen deed het verhaal de ronde dat Abraham, vader van alle gelovigen, zo nu en dan zijn dienaar Eliezer, Lazarus, naar de aarde zond om te zien hoe het met de nakomelingen, ontsproten uit zijn schoot, gesteld was. Of ze nog weet hadden van God of gebod, of ze nog wel helpers van God waren.

Ook nu gapen er onoverbrugbare kloven tussen mensen, die alleen maar dieper worden; tussen christendom en islam, tussen arm en rijk, tussen mensen met werk en zonder

werk, tussen mensen van het platteland en de steden. Voor fort Europa en haar poorten liggen vluchtelingen, verschoppelingen. Gapende afgronden tussen mensen die elkaar niet meer kunnen bereiken, die niet kunnen worden overbrugd. Vluchtelingen in detentiecentra, weggestopt in de bergen van Lesbos, bij Calais, waar we langskijken, overheen stappen.

Misschien heten ze allemaal Lazarus, deze wegwerpmensen, gezonden door Abraham, door hem bij ons op de stoep gelegd te kijken of er nog iemand is die helpt in de naam van God, die menselijk is, die compassie heeft, die zijn welvaart en rijkdom wil delen.

Lazarus, zijn naam luidt: God helpt.

Zo helpe ons God.

Amen.